

USTAVNA REFORMA 1988.

NACRT AMANDMANA SKUPŠTINE SFRJ NA USTAV SFRJ

Septembra 1987.

Ovi amandmani čine sastavni deo Ustava SFRJ i stupaju na snagu inom njihovog proglašenja.

AMANDMAN IX*

1. Protivustavan je svaki akt i radnja kojima se povređuje društvena svojina.

(Tačkom 1. ovog amandmana dopunjuje se član 12. Ustava SFRJ.)

2. Svako se uključuje u rad društvenim sredstvima slobodno i id jednakim uslovima zavisno od sposobnosti da zajedno sa drugim dnicima, ta sredstva, kao materijalnu osnovu svog i ukupnog društve-jg rada, trajno obnavlja uvećava i unapređuje.

(Tačkom 2. ovog amandmana dopunjuje se član 13. Ustava SFRJ.)

3. U ostvarivanju prava rada društvenim sredstvima radnici u ud-izenom radu odgovorni su jedni drugima i društvenoj zajednici kao slini.

Radnici u udruženom radu dužni su da izvršavaju svoje radne oba-ze i da se, u svom zajedničkom i opštem društvenom interesu, druš-/eno i ekonomski celishodno koriste društvenim sredstvima kojima ade i da ih kao materijalnu osnovu svog i ukupnog društvenog rada talno obnavljaju, uvećavaju i unapređuju.

Radniku u udruženom radu koji nesavesno ili neuspešno ispunja-a ove obaveze prestaje svojstvo radnika u udruženom radu društve-im sredstvima pod uslovima i na način koji su utvrđeni zakonom.

(Tačkom 3. ovog amandmana zamenjuje se član 15. Ustava SFRJ.)

4. Radnici u udruženom radu, u ostvarivanju prava rada društve-im sredstvima, koriste se rezultatima koje ostvare radom i upravlja-jem tim sredstvima i snose materijalne i druge posledice društveno i konomski necelishodnog korišćenja društvenih sredstava.

(Tačkom 1. ovog amandmana dopunjuje se Deo drugi, Glava I. Jdeljak 1. Ustava SFRJ.)

5. Radnici u udruženom radu, u uslovima delovanja zakonitost' ržišta i na osnovu socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih xlriosa, ostvaruju rezultate rada razmenom proizvoda rada na tržištu li slobodnom razmenom rada.

Na ovoj osnovi radnici u udruženom radu obnavljaju vrednost ltrošenih društvenih sredstava i, u različitim oblicima udruživanja ra-la i sredstava, stiču dohodak kojim obezbeđuju proširenu reproduk-

* Godine 1981. usvojeno je osam amandmana na Ustav SFRJ.

ciju, stvaraju i obnavljaju rezerve i zadovoljavaju svoje lične, zajedničke i opšte društvene potrebe.

Tačkom 5. ovog amandmana dopunjuje se Deo drugi, Glava I, Odeljak 1. Ustava SFRJ. . .

(Tačkom 8. dopunjuje se Deo drugi, Glava I, Odeljak 1. Ustava SFRJ.)

9. Deo dohotka koji je rezultat rada u izuzetno povoljnim prirodnim uslovima ili u izuzetno povoljnim uslovima stvorenim položajem mesta rada i poslovanja utvrđuje se i koristi, u skladu sa samoupravnim sporazumom i zakonom, za razvoj organizacije udruženog rada u kojoj je ostvaren i, kad je zakonom određeno, za razvoj materijalne osnove rada u opštini, gradskoj zajednici i republici, odnosno autonomnoj pokrajini ili za razvoj komunalne infrastrukture.

Deo dohotka koji je rezultat izuzetnih pogodnosti u sticanju dohotka na tržištu, a nije rezultat veće produktivnosti rada, nove tehnologije, inovacije i drugih stvaralaštvom i radom stvorenih vrednosti, već je rezultat društveno neopravdanog monopolskog položaja ili ponašanja, utvrđuje se, izdvaja i usmerava na osnovu saveznog zakona za ostvarivanje zajedničkih interesa i ciljeva koje utvrđuje Skupština SFRJ.

(Tačkom 9. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 18. stav 1. Ustava SFRJ.). . .

12. Osnovna organizacija udruženog rada odgovara za obaveze radne organizacije u čijem je sastavu. Način ostvarivanja ove odgovornosti utvrđuje se samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu organizaciju.

Kad je samoupravnim sporazumom o udruživanju utvrđeno, organizacija udruženog rada odgovara i za obaveze druge organizacije udruženog rada u koju je udružena, odnosno sa kojom je udružena na način utvrđen tim samoupravnim sporazumom.

Oblici odgovornosti utvrđuju se saveznim zakonom.

(Tačkom 12. ovog amandmana dopunjuje se član 24. Ustava SFRJ.). . .

14. Organizacije udruženog rada mogu radi proširivanja materijalne osnove rada, prikupljati novčana i druga sredstva građana i obezbediti im, uz vraćanje vrednosti tih sredstava, naknadu za korišćenje tih sredstava u vidu kamate, odnosno određenih pogodnosti u skladu sa zakonom.

Građani mogu ulagati novčana i druga sredstva u organizaciju udruženog rada uz zajednički rizik i po tom osnovu ostvariti pravo na povraćaj vrednosti tih sredstava i naknadu za korišćenje tih sredstava zavisno od rezultata koje ostvari ta organizacija, kao i pravo da budu obavestavani o rezultatima korišćenja tih sredstava i da utiču na odlučivanje o određenim poslovima u vezi sa korišćenjem uložених sredstava, u skladu sa saveznim zakonom. Građani ne mogu po osnovu ulaganja sredstava u organizaciju udruženog rada steći prava koja trajno ostvaruju.

Organizacija udruženog rada može za prikupljena, odnosno uložena sredstva građana izdavati hartije od vrednosti pod uslovima i na način koji su utvrđeni saveznim zakonom.

(Tačkom 14. ovog amandmana zamenjuje se član 28. Ustava SFRJ.). . .

16. Radi ostvarivanja prava na rad radni ljudi mogu obrazovati privremene ili trajne radne zajednice za obavljanje privredne i druge

aštvene delatnosti u kojima udružuju svoj rad i mogu se koristiti aštvenim sredstvima, odnosno sredstvima na koja postoji pravo svoje. Radni ljudi u ovim radnim zajednicama i ove zajednice imaju u lovi ista prava i dužnosti kao i radni ljudi koji obavljaju kulturnu drugu profesionalnu delatnost i njihove zajednice.

Zakonom se mogu, kada to zahteva poseban društveni interes, odli delatnosti za koje se ne mogu obrazovati ove radne zajednice.

(Tačkom 16. ovog amandmana dopunjuje se član 31. Ustava 'RJ.)...

AMANDMAN X

5. Organizacije udruženog rada koje kao jedinstveni tehnološki tem obavljaju delatnosti u oblasti elektroprivrede, železničkog saobčaja i poštansko-telefonsko-telegrafskog saobračaja obavezno se udruju u zajednice na način i pod uslovima koji su utvrđeni saveznim konom.

Radnici u ovim organizacijama dužni su da u uslovima delovanja 'išta i na osnovama socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomih odnosa, obezbeđuju u tim sistemima tehničku funkcionalnost u du i na toj osnovi tehnološko jedinstvo procesa rada, racionalno i lkasno funkcionisanje tih sistema u celini i pojedinih delova tih sistema na celoj teritoriji SFRJ u skladu sa potrebama i interesima društvo-ekonomskog razvoja zemlje i potrebama i interesima korisnika oizvoda i usluga.

U ovim sistemima obezbeđuju se ravnopravnost organizacija udruog rada u sticanju dohotka na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu zavisanosti od efikasnosti njihovog poslovanja, zajednički kriterimi za utvrđivanje cena proizvoda i usluga u organizacijama udružeg rada, zajednički elementi standarda usluga, zajednički planovi razija i zajednička strategija uključivanja u međunarodnu podelu rada.

(Tačkom 5. ovog amandmana dopunjuje se Deo drugi, Glava 1. deljak 2. Ustava SFRJ.)...

AMANDMAN XI*

Organizacije udruženog rada i druga društvena pravna lica mogu snovati banku kao samostalnu samoupravnu finansijsku organizaciju obavljanje kreditnih i drugih bankarskih poslova i za obavljanje i poslova ulagati sredstva u fondove banke.

Banka posluje uloženim sredstvima u fondove banke i drugim ruženim, odnosno prikupljenim i pozajmljenim sredstvima.

Banka posluje u svoje ime i za svoj račun, u svoje ime a za račun drugih lica, odnosno u ime i za račun drugih lica.

Bankom upravljaju organizacije udruženog rada i druga društvena pravna lica koja su uložila sredstva u fondove banke.

Organ upravljanja bankom je skupština banke.

Sredstva koja banka ostvari po podmirenju troškova poslovanja izdvajanja sredstava za radnu zajednicu banke, raspoređuje se na

* Komisija je zaključila da Koordinaciona grupa posebno razmotri ovaj amandman i Amandman XXVIII, da se na sednici Komisije, krajem septembra o. , utvrdi tekst nacrtu tih amandmana i naknadno dostavi Saveznom veću Skupine SFRJ.

osnivače banke, srazmerno uloženim sredstvima u fondove banke. Skupština banke odlučuje koji se deo sredstava raspoređen na osnivačke banke unosi u fondove banke.

Društveno-politička zajednica ne može biti osnivač banke niti upravljati poslovima banke.

Međusobni odnosi osnivača banke, upravljanje bankom i poslovanje banke uređuju se samoupravnim sporazumima o osnivanju banke, njenim statutom i saveznim zakonom.

Osnivanje i prestanak banke uređuju se saveznim zakonom.

(Ovim amandmanom zamenjuje se član 39. Ustava SFRJ.)

AMANDMAN XII

1. Strano lice može svoja sredstva uložiti u organizaciju udruženog rada pod uslovima utvrđenim saveznim zakonom.

Strano lice može pod uslovima utvrđenim saveznim zakonom:

1) zajedno sa organizacijom udruženog rada osnovati radnu organizaciju;

2) zajedno sa organizacijom udruženog rada osnovati preduzeće u određenoj carinskoj ili slobodnoj zoni;

3) zajedno sa bankom osnovati finansijsku organizaciju;

4) osnovati preduzeće u određenoj carinskoj ili slobodnoj zoni;

5) ostvariti proizvodnu kooperaciju i druge oblike trajnije saradnje utvrđene saveznim zakonom.

Saveznim zakonom uređuju se uslovi i način osnivanja, poslovanja i prestanka organizacije u čijem osnivanju učestvuje, odnosno koju osniva strano lice i prava, obaveze i odgovornosti te organizacije u pravnom prometu.

2. Prava, obaveze i odgovornosti stranog lica u organizaciji udruženog rada, odnosno banci koji se odnose na odlučivanje o zajedničkim poslovima, učesće u zajedničkom dohotku, snošenje rizika iz zajedničkog poslovanja i druga međusobna prava, obaveze i odgovornosti uređuju se ugovorom, u skladu sa saveznim zakonom.

Prava stranog lica po osnovu ulaganja sredstava ne mogu se umanjiti zakonom ili drugim propisom pošto je ugovor, odnosno akt kojim su ta prava utvrđena postao punovažan.

Strano lice ne može po osnovu sredstava koja je uložio u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji steći prava koja trajno ostvaruje.

3. Radnici u organizaciji udruženog rada koja se u poslovanju koriste sredstvima stranog lica imaju ista društveno-ekonomska i druga prava kao i radnici u organizaciji udruženog rada koja se u poslovanju koriste sredstvima druge organizacije udruženog rada.

Prava radnika u preduzeću u određenoj carinskoj ili slobodnoj zoni koje je zajedno sa organizacijom udruženog rada ili samostalno osnovalo strano lice ostvaruje se u skladu sa kolektivnim ugovorom koji zaključuje sindikalna organizacija i nadležni organ preduzeća, odnosno to strano lice, saglasno saveznom zakonu.

4. Stranac može, samostalno ili zajedno sa državljaninom SFRJ, osnovati ugovornu organizaciju udruženog rada i u njoj ostvarivati prava koja ima državljanin Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije kada osniva ugovornu organizaciju udruženog rada, u skladu sa saveznim zakonom.

(Ovim amandmanom zamenjuje se član 27. Ustava SFRJ i dopunjuje Deo drugi, Glava I, Odeljak 2. Ustava SFRJ.). . .

AMANDMAN XV

1. Radni ljudi i građani svoj rad i svoja sredstva slobodno udružuju u zadruge i druge oblike udruživanja utvrđene zakonom, međusobno i sa radom radnika društvenim sredstvima u organizacijama udruženog rada. radi zadovoljavanja svojih ličnih i zajedničkih potreba i ostvarivanja svojih interesa u proizvodnji, razmeni i potrošnji i razvijanja samoupravnih odnosa.

Zakonom se mogu, kada to zahteva društveni interes, odrediti delatnosti, odnosno poslovi koji se ne mogu obavljati u ovim oblicima udruživanja.

Radni ljudi i građani svoje međusobne odnose u ovim oblicima udruživanja zasnivaju na načelima dobrovoljnosti i ravnopravnosti i uređuju ih ugovorom, odnosno samoupravnim sporazumom, u skladu sa zakonom.

2. Radni ljudi i građani imaju pravo da, na načelima dobrovoljnosti, ravnopravnosti, solidarnosti i uzajamnosti, osnivaju zemljoradničke, stambene, štedno-kreditne i potrošačke zadruge, zadruge za pružanje intelektualnih usluga i druge zadruge.

Zadruga je samostalna samoupravna organizacija zadrugara.

Radni ljudi i građani slobodno odlučuju o uslovima udruživanja svog rada i svojih sredstava i o međusobnim odnosima u zadrugi.

Sredstva udružena u zadrugi i sredstva koja zadruga ostvari svojim poslovanjem mogu biti, u skladu sa zakonom, u svojini zadruga, u zajedničkoj svojini zadrugara, u zadružnoj svojini, odnosno u društvenoj svojini.

(Ovim amandmanom dopunjuje se Deo drugi, Glava I. Ustava SFRJ.)

AMANDMAN XVI

1. Zemljoradnici mogu svoj rad i svoja sredstva udružiti u zemljoradničke zadruge i druge oblike udruživanja zemljoradnika ili ih udružiti sa radnicima u organizacijama udruženog rada.

2. Zemljoradnici osnivaju zadrugu aktom o osnivanju kojim uređuju uslove udruživanja i zajedničke interese i ciljeve i svoja pojedinačna i zajednička prava i obaveze koje ostvaruju, odnosno izvršavaju u zadrugi.

3. Zemljoradnici zadržavaju pravo svojine na zemljište, sredstva rada, odnosno druga sredstva koja udružuju u zemljoradničku zadrugu.

Zemljoradnici mogu ova sredstva ugovorom preneti u zadružnu svojinu, odnosno u društvenu svojinu...

(Ovim amandmanom zamenjuje se član 62. Ustava SFRJ.)

AMANDMAN XVII

2. Radni čovek može osnovati ugovornu organizaciju udruženog rada i u njoj, na samoupravnoj osnovi, udruživati svoj rad i sredstva sa radom drugih lica...

(Tačkom 2. ovog amandmana zamenjuju se odredbe člana 67. st. 1. i 3. Ustava SFRJ.)...

AMANDMAN XVIII

2. Zemljoradnicima se zajemčuje pravo svojine na obradivo poljoprivredno zemljište u površini koja po domaćinstvu ne može biti veća od površine određene saveznim zakonom. Ova saveznim zakonom određena površina ne može biti manja od deset hektara po domaćinstvu.

Zakonom se može utvrditi da u brdskoplaninskim krajevima površina obradivog poljoprivrednog zemljišta na koje zemljoradnici imaju pravo svojine može biti veća od saveznim zakonom određene površine po domaćinstvu.

(Tačkom 2. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 80. stav 1. i dopunjuje odredba člana 80. stav 2. Ustava SFRJ.). . .

AMANDMAN XXIII

1. Zakonom ili na zakonu zasnovanom odlukom opštinske skupštine utvrđuje se način vršenja javnih ovlašćenja koja se poveravaju pojedinim organizacijama i zajednicama i prava skupština i drugih organa društveno-političkih zajednica u pogledu davanja smernica tim organizacijama i zajednicama i u pogledu vršenja nadzora u vezi sa vršenjem javnih ovlašćenja.

(Tačkom 1. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 152. stav 2. Ustava SFRJ.)

2. Saveznim zakonom utvrđuju se stupnjevi obrazovanja i osnovni uslovi za sticanje znanja i stručne spreme na svim stupnjevima obrazovanja, u svim vrstama škola i drugim ustanovama za obrazovanje.

(Tačkom 2. ovog amandmana dopunjuje se član 165. Ustava SFRJ.)

3. Pripadnici naroda i narodnosti Jugoslavije imaju pravo na nastavu na svom jeziku u skladu sa zakonom.

(Tačkom 3. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 171. stav 2. Ustava SFRJ.)

4. Stranci u Jugoslaviji uživaju slobode i prava čoveka utvrđene ovim ustavom i imaju druga prava i dužnosti u skladu sa saveznim zakonom, kao i prava i dužnosti utvrđene međunarodnim ugovorom.

(Tačkom 4. ovog amandmana zamenjuje se član 201. Ustava SFRJ.)

5. Republički i pokrajinski zakon i drugi propisi i opšti akti organa društveno-političkih zajednica ne mogu biti u suprotnosti sa saveznim zakonom.

Ako je republički, odnosno pokrajinski zakon u suprotnosti sa saveznim zakonom, primeniće se privremeno, do odluke Ustavnog suda Jugoslavije, savezni zakon.

Samoupravni opšti akti ne mogu biti u suprotnosti sa zakonom.

(Tačkom 5. ovog amandmana zamenjuju se odredbe člana 207. st. 2. i 3. Ustava SFRJ.)

6. Saveznim zakonom utvrđuju se načela o obrazovanju, nadležnosti i sastavu redovnih sudova, kao i načela o izboru i prestanku funkcije sudije.

(Tačkom 6. ovog amandmana dopunjuje se član 220. Ustava SFRJ.)

7. Javni tužilac ima pravo i dužnost da neposredno nižem javnom tužiocu daje obavezna uputstva za njegov rad.

Saveznim zakonom utvrđuju se načela o obrazovanju i nadležnosti javnih tužilaštva, kao i načela o imenovanju i prestanku funkcijeavnog tužioca.

(Tačkom 7. ovog amandmana dopunjuje se član 235. Ustava SFRJ.)

AMANDMAN XXIV

1. Republike i autonomne pokrajine u ostvarivanju neposredne arađnje i dogovaranja mogu, u okviru svojih prava i dužnosti utvrđenih ustavom, dogovorima utvrđivati zajedničke osnove za uređivanje idnosa u pojedinim oblastima, obrazovati u tom cilju zajednička tela preuzimati i druge obaveze od značaja za ostvarivanje zajedničkih interesa.

Organi federacije podstiču saradnju i dogovaranje republika i autonomnih pokrajina i mogu davati inicijativu za zaključivanje dogovora.

2. Dogovor obavezuje učesnike koji su ga zaključili. Dogovorom e utvrđuje način i mere za sprovođenje preuzetih obaveza i odgovornost učesnika dogovora za izvršenje tih obaveza.

(Ovim amandmanom dopunjuje se član 244. Ustava SFRJ.)

AMANDMAN XXV

1. Odluke, isprave i drugi pojedinačni akti izdati od državnih rgana i ovlašćenih organizacija imaju istu važnost na teritoriji cele socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

(Tačkom 1. ovog amandmana zamenjuje se član 250. Ustava SFRJ.)

2. Protivustavni su propisi i drugi akti i radnje kojima se organizacije udruženog rada ili radni ljudi zavisno od sedišta, odnosno preivališta stavljaju u neravnopravan položaj.

(Tačkom 2. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 254. stava 2. Ustava SFRJ.)

AMANDMAN XXVI

1. Osnovu jedinstvenog jugoslovenskog tržišta čine i:

— jedinstvene osnove poreskog sistema i zajedničke osnove poreske politike;

— zajednička politika privrednog i društvenog razvoja utvrđena Iruštvenim planom Jugoslavije i jedinstvena strategija tehnološkog razvoja Jugoslavije.

(Tačkom 1. ovog amandmana dopunjuje se odredba člana 252. stav . Ustava SFRJ.)

2. Republike i autonomne pokrajine međusobnim dogovorima uslađuju poresku politiku i poreski sistem koje, u okviru svojih prava dužnosti, utvrđuju, odnosno uređuju ako to zahteva obezbeđivanje edinstva i stabilnosti jugoslovenskog tržišta.

(Tačkom 2. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 265. stav 1. Ustava SFRJ.)

3. Poslove u oblasti izvršavanja obaveze plaćanja određenih po'eza i drugih dažbina, odnosno doprinosa određenih obveznika, utvrđenih zakonom, obavljaju službe društvenih prihoda kao društvene službe.

Službe društvenih prihoda rade na osnovu zakona i drugih pro>isa i odgovorne su u skladu sa zakonom, za njihovo primenjivanje.

Saveznim zakonom uređuje se položaj i osnove funkcionisanja službi društvenih prihoda.

(Tačkom 3. ovog amandmana dopunjuje se Deo treći, Glava I, Ustava SFRJ.) ...

AMANDMAN XXVIII

3. Narodna banka Jugoslavije predlaže Skupštini SFRJ politiku i savezne zakone i druge propise i opšte akte u ovoj oblasti, i odgovorna je za to, kao i za sprovođenje i praćenje sprovođenja politike i izvršavanja tih propisa i akata.

(Tačkom 3. ovog amandmana dopunjuje se odredba člana 260. Ustava SFRJ i prestaje da važi odredba člana 260. stav. 3. Ustava SFRJ.)

4. Narodna banka Jugoslavije, narodne banke republika i narodne banke autonomnih pokrajina odgovorne su, u okviru svojih prava i dužnosti, za stabilnost valute, za opštu likvidnost plaćanja u zemlji i prema inostranstvu i za sprovođenje i praćenje sprovođenja zajedničke monetarne i devizne politike i zajedničkih osnova kreditne politike.

(Tačkom 4. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 261. stav 1. Ustava SFRJ.)

5. Narodna banka Jugoslavije prima u depozit sredstva federacije, obavlja kreditne i druge bankarske poslove za potrebe Jugoslovenske narodne armije i za druge potrebe narodne odbrane utvrđene saveznim zakonom, kao i druge zakonom određene bankarske poslove za račun federacije.

Poslovanje Narodne banke Jugoslavije za račun federacije, odnosno za potrebe Jugoslovenske narodne armije i druge potrebe narodne odbrane vodi se odvojeno od poslovanja u vezi sa sprovođenjem zajedničke monetarne i devizne politike i zajedničkih osnova kreditne politike.

Narodne banke republika i narodne banke autonomnih pokrajina ne mogu se baviti delatnošću poslovnih banaka.

(Tačkom 5. ovog amandmana zamenjuje se član 262. Ustava SFRJ.)

Alternativa: Poslovanje Narodne banke Jugoslavije za račun federacije, odnosno za potrebe Jugoslovenske narodne armije i druge potrebe narodne odbrane i poslovanje narodnih banaka republika i narodnih banaka autonomnih pokrajina za račun drugih društveno-političkih zajednica obavlja se na načelima poslovanja banaka koje organizacije udruženog rada i druga društvena pravna lica osnivaju radi obavljanja kreditnih i drugih bankarskih poslova i vodi se odvojeno od poslovanja u vezi sa sprovođenjem zajedničke monetarne i devizne politike i zajedničkih osnova kreditne politike. ...

AMANDMAN XXX

1. Radi obezbeđivanja izvršavanja saveznih zakona, drugih propisa i opštih akata savezni organi i republički, odnosno pokrajinski organi su dužni da međusobno sarađuju i redovno se obaveštavaju o njihovom izvršavanju.

Savezni organi imaju pravo i dužnost da od republičkih i pokrajinskih organa traže podatke i obaveštenja o izvršavanju saveznih za-

tona, drugih propisa i opštih akata koje organi u republikama i autonomnim pokrajinama neposredno izvršavaju i o stanju u oblastima društvenog života uređenim tim aktima, a republički i pokrajinski organi >u dužni da te podatke i obaveštenja daju.

2. Kad organi uprave u republikama i autonomnim pokrajinama neposredno izvršavaju savezne zakone, druge propise i opšte akte za koje su izvršavanje odgovorni savezni organi uprave, savezni organi uprave imaju pravo i dužnost da nadležnim republičkim i pokrajinskim organima uprave daju obavezne instrukcije za njihovo izvršavanje.

3. Ako osim saveznih organa, nadležni organi ne izvršavaju savezni zakon, drugi propis ili opšti akt, ili ne obezbeđuju njihovo izvršavanje, savezni organ uprave upozoriće na to odgovarajući republički, odnosno pokrajinski organ uprave i zatražiće da u određenom roku preduzme odgovarajuće mere kojima se obezbeđuje njihovo izvršavanje. Savezni organ uprave obavestiće o tome Savezno izvršno veće, izvršno veće skupštine republike, odnosno izvršno veće skupštine autonomne pokrajine, skupštinu SFRJ i skupštinu republike, odnosno skupštinu autonomne pokrajine.

Ako se i pored upozorenja i preduzetih mera ne obezbedi izvršavanje saveznog zakona, drugog propisa ili opšteg akta, Savezno izvršno veće predložiće Skupštini SFRJ da od skupštine republike, odnosno autonomne pokrajine zatraži da preduzme mere kojima se obezbeđuje izvršavanje saveznog zakona, drugog propisa ili opšteg akta i da je obavesti o preduzetim merama, a može zbog njihovog neizvršavanja predložiti i pokretanje odgovornosti nadležnog organa, odnosno funkcionera koji rukovodi tim organom.

Ako se i pored preduzetih mera ne obezbedi izvršavanje saveznog zakona, drugog propisa ili opšteg akta koje neposredno ne izvršavaju savezni organi a za čije su izvršavanje odgovorni Savezno izvršno veće, može neposredno obezbediti njihovo izvršavanje i istovremeno će o tome obavestiti Skupštinu SFRJ.

4. Kad organi uprave u republici, odnosno autonomnoj pokrajini izvrše upravni posao određen saveznim zakonom, drugim propisom i opštim aktom za čije su izvršavanje odgovorni savezni organi uprave, a neizvršavanje tog upravnog posla može izazvati štetne posledice, savezni organ uprave dužan je da izvrši taj posao i o tome odmah obavesti Savezno izvršno veće i izvršno veće skupštine republike, odnosno izvršno veće skupštine autonomne pokrajine.

Savezni organ uprave može na osnovu ovlašćenja Saveznog izvršnog veća izvršiti upravni posao određen saveznim zakonom, drugim propisom ili opštim aktom za čije su izvršavanje odgovorni organi u republikama i autonomnim pokrajinama, ako utvrdi da, i pored upozorenja, nadležni organ u republici, odnosno autonomnoj pokrajini taj posao nije završio, a njegovo neizvršavanje može izazvati teže štetne posledice, Savezno izvršno veće je dužno da o tome obavesti Skupštinu SFRJ, skupštinu republike, odnosno skupštinu autonomne pokrajine izvršno veće te skupštine.

5. Kad organi uprave u republikama i autonomnim pokrajinama neposredno vrše inspekcijski nadzor u pogledu izvršavanja saveznih zakona, drugih propisa ili opštih akata, savezni organi uprave imaju i dužnost da pokreću, odnosno zahtevaju pokretanje postupka za utvrđivanje odgovornosti zbog neizvršavanja saveznih zakona, drugih propisa i opštih akata, a u pogledu izvršavanja saveznih zakona, drugih pro-

pisa i opštih akata za čije su izvršavanje odgovorni savezni organi, da preduzimaju i druge mere inspeksijskog nadzora utvrđene saveznim zakonom.

Savezni organi uprave neposredno vrše inspeksijske poslove u izvršavanju saveznih zakona, drugih propisa i opštih akata za čije su izvršavanje odgovorni savezni organi sa ovlašćenjima utvrđenim saveznim zakonom, ako saveznim zakonom vršenje inspeksijskih poslova nije povereno organima u republikama i autonomnim pokrajinama.

(Tač. 1. do 4. i tačkom 5. stav 1. ovog amandmana zamenjuju se odredbe člana 273. st. 3. i 4. i član 275. Ustava SFRJ, a tačkom 5. stav 2. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 364. stav 4. Ustava SFRJ.)

6. Ako u oblastima koje se uređuju saveznim zakonom takav zakon nije donesen, republike, odnosno autonomne pokrajine mogu donositi svoje zakone, koji važe do donošenja saveznog zakona, u pitanjima uređenim tim zakonom.

(Tačkom 6. ovog amandmana zamenjuju se odredbe člana 268. st. 2. i 3. Ustava SFRJ.). . .

AMANDMAN XXXII

1. Federacija preko saveznih organa:

— (1) uređuje osnove sistema državne uprave; uređuje osnove sistema javnog informisanja; uređuje osnove društvenih saveta i savezne društvene savete; uređuje osnove udruživanja radnih ljudi i građana u društvene organizacije i udruživanja građana;

— (2) uređuje osnove sistema društvenog planiranja i utvrđuje društveni plan Jugoslavije i jedinstvenu strategiju tehnološkog razvoja Jugoslavije;

— (3) uređuje osnove poreskog sistema.

Alternativa:

— (3) uređuje osnove poreskog sistema i utvrđuje zajedničke osnove poreske politike;

— (4) uređuje osnove sistema robnih rezervi;

— (5) uređuje uslove za otvaranje i rad carinskih zona i slobodnih zona;

— (6) uređuje položaj, osnove funkcionisanja i organizaciju Službe društvenog knjigovodstva;

— (7) uređuje, kad je to od interesa za celu zemlju, osnove organizovanja i funkcionisanja tehničko-tehnološkog sistema i jedinstvo samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa u njima.

Napomena: U vezi sa alinejom (7) zaključeno je da Koordinaciona grupa do naredne sednice Komisije razmotri da li je neophodno član 281. Ustava SFRJ dopuniti ovom alinejom, ili bi sadržinu alineje na odgovarajući način trebalo ugraditi u Amandman X, tačka 5, polazeći od Predloga Predsedništva SFRJ da se pristupi promeni Ustava SFRJ (tačka 18).

— (8) uređuje jedinstven način iskazivanja društvenog proizvoda;

— (9) uređuje i obezbeđuje upravljanje i raspolaganje društvenim sredstvima koja se koriste u Jugoslovenskoj narodnoj armiji i za njene potrebe;

— (10) uređuje osnove sistema zaštite i unapređivanja čovekove sredine, kao i zaštitu i unapređivanje čovekove sredine od interesa za

elu zemlju i međunarodnu zajednicu i vrši nadzor nad izvršavanjem
aveznih propisa u ovoj oblasti; uređuje proizvodnju i korišćenje nuk-
earne energije i zaštitu od jonizujućih zračenja i vrši nadzor nad izvr-
;avanjem saveznih propisa u ovim oblastima kad je to od interesa za
:elu zemlju i međunarodnu zajednicu; uređuje uslove za uzimanje i
)resadiivanje delova ljudskog tela; uređuje promet otrova i proizvodnju
promet opojnih droga i vrši nadzor nad izvršavanjem saveznih propi-
a u tim oblastima;

— (11) uređuje osnove režima voda od interesa za celu zemlju i
međunarodnih voda;

— (12) uređuje osnove geodetske delatnosti od interesa za celu
emlju;

— (13) uređuje i obezbeđuje izvršavanje krivičnih sankcija osu-
tenih aktivnih vojnih lica;

— (14) uređuje rešavanje sukoba republičkih zakona, odnosno po-
:rajinskih zakona sa zakonima drugih republika (kolizione norme) i
ukoba nadležnosti između republičkih, odnosno pokrajinskih organa
a teritorije raznih republika...

AMANDMAN XXXVI

1. Savezni sud:

1) odlučuje, pod uslovima i na način utvrđen saveznim zakonom,
t poslednjem stepenu ili po vanrednom pravnom sredstvu o sporovi-
na koji nastanu iz protivustavnih i protivzakonitih pojedinačnih akata
radnji kojima se organizacije udruženog rada ili radni ljudi zavisno
»d sedišta, odnosno prebivališta stavljaju na jedinstvenom jugosloven-
kom tržištu u neravnopravan položaj ili kojima se na drugi način na-
ušava jedinstvo jugoslovenskog tržišta, uključujući i sporove o nak-
ladi štete koja se time prouzrokuje;

2) odlučuje o imovinskim sporovima federacije i republike, odnos-
io autonomne pokrajine;

3) odlučuje o zakonitosti konačnih upravnih akata saveznih orga-
ia, ako saveznim zakonom nije drukčije određeno;

4) odlučuje o vanrednim pravnim sredstvima protiv odluke redov-
lih i samoupravnih sudova, ako je to određeno saveznim zakonom.

Alternativa: Reči „i samoupravnih sudova" se brišu.

5) Odlučuje, u poslednjem stepenu ili po vanrednom pravnom sred-
tvu, o odlukama sudova donesenim u privrednim sporovima kada su
tránke iz različitih republika ili iz autonomne pokrajine i druge repub-
ike, ako je to određeno saveznim zakonom;

6) odlučuje, kad je to utvrđeno saveznim zakonom o povredi slo-
boda i prava čoveka i građanina utvrđenih ustavom SFRJ;

7) odlučuje u poslednjem stepenu o presudama sudova kada je
zrečena smrtna kazna;

8) rešava o sukobu nadležnosti između sudova sa teritorije dve
li više republika, između sudova sa teritorije autonomnih pokrajina i
sudova sa teritorija drugih republika, kao 1 između vojnih sudova i
lrugih sudova;

9) vrši i druge poslove koji su mu stavljeni u nadležnost savez-
iim zakonom, u okviru prava i dužnosti federacije.

(Tačkom 1. ovog amandmana zamenjuje se član 369. Ustava SFRJ.)
2. Savezni javni tužilac može davati obavezna uputstva za raci republičkom, odnosno pokrajinskom javnom tužiocu i može preuzeti krivično gonjenje u stvarima u kojima federacija određuje krivična dela za koja su nadležna javna tužilaštva po republikama i autonomnim pokrajinama. Savezni javni tužilac može davati obavezna uputstva za rad republičkom, odnosno pokrajinskom javnom tužiocu i može preuzeti gonjenje i u stvarima koje se odnose na privredne presteupe određene zakonom.

Kad preuzme gonjenje za krivično delo ili za privredni prestup, savezni javni tužilac ima pravo da pred nadležnim sudom pred kojim se vodi postupak ulaže pravna sredstva i preduzima sve radnje za koje je ovlašćen nadležni javni tužilac.

(Tačkom 2. ovog amandmana zamenjuje se odredba člana 373. stav 2. i dopunjuje član 373. Ustava SFRJ).¹

Skupštinski pregled, br. 342, 17. septembar 1987, 11—21.

PREDLOG PREDSEDNIŠTVA SR SRBIJE O PROMENI USTAVA SR SRBIJE

Septembra 1987.

Objavljujemo Predlog Predsedništva SR Srbije da se pristupi promeni Ustava SR Srbije i obrazloženje predsednika Predsedništva SR Srbije, a u sledećem broju objavićemo sažet prikaz izlaganja delegata u sva tri veća...

Određene promene Ustava nameću se po logici samog društvenog razvoja i predstavljaju nužan instrument za dalju afirmaciju onih osnovnih vrednosti koje su u temeljima naše zajednice. Imperativ promena u političkom sistemu dolazi iz dubine društvene stvarnosti, kao zahtev za širenje prostora za dalji razvoj samoupravnih socijalističkih odnosa, za jačanje ravnopravnosti naroda i narodnosti i za ubrzani razvoj proizvodnih snaga. Promene određenih ustavnih rešenja deo su one društvene dinamike koja je dugi niz godina bila bitna oznaka jugoslovenskog socijalističkog iskustva i koja svedoči o vitalnosti pokretačkih snaga društva i njihovoj spremnosti da istražuju i sposobnosti da na temelju društvene prakse daju odgovore na glavne probleme vremena i otvaraju perspektivu društvenog razvoja. Procesi birokratizacije i parcijalizacije društva, karakteristični za novi period društvenog razvoja, i otpori birokratsko-dogmatskih snaga razvoju socijalističkog samoupravljanja i socijalističke demokratije predstavljaju osnovni problem pred kojim stoji naša zajednica. Rešavanju tog problema, treba da doprinesu i ustavne promene.

U SR Srbiji je, kao i u socijalističkim autonomnim pokrajinama i u drugim socijalističkim republikama, poslednjih godina pokretan niz konkretnih inicijativa za unapređenje prakse i za promene pojedinih rešenja u oblasti političkog sistema koja se u praksi nisu potvrdila.

¹ Na Ustav SFRJ predloženo je ukupno 37 amandmana. Priređivači su se odlučili da izdvoje i ikistruju samo one koji po njihovom mišljenju dublje zahvataju promene u postojećem društveno-političkom sistemu.

•ilj tih inicijativa bio je da se politički sistem i njegove institucije jčine delotvornijim i efikasnijim, da budu u funkciji uspešnog ekonomskog i socijalnog razvoja i, na toj osnovi, doslednijeg demokratskog razvoja društva...

Promene u Ustavu SR Srbije treba potpunije da izraze i obezbede oretpostavke za efikasnije funkcionisanje ukupnog društveno-ekonomskog i političkog sistema na osnovima federativnog uređenja SFRJ i sa doslednije ostvarivanje bratstva i jedinstva i ravnopravnosti naroda t narodnosti. Ustavne promene treba da doprinesu doslednijem izražavanju ustavnog položaja SR Srbije i socijalističkih autonomnih pokrajina u vršenju njihovih funkcija i ostvarivanju jedinstva i zajedništva a SR Srbiji; jačanju samoupravnog produkcionog odnosa i delegatskog sistema i bržem razvoju proizvodnih snaga i potpunijem ostvarivanju društvenog položaja udruženog rada, uvažavanju ekonomskih zakonitosti i stvarnom funkcionisanju jedinstvenog jugoslovenskog tržišta; smanjenju normativizma i formalizma; racionalnoj organizaciji i efikasnijem funkcionisanju svih institucija političkog sistema; jačanju ustavnosti, zakonitosti i odgovornosti i izgradnji drugih pretpostavki za ja-Sanje socijalističke samoupravne demokratije.

Osnovni ciljevi ustavnih promena su doslednije ostvarivanje i dalje jačanje socijalističkog samoupravljanja i socijalističke samoupravne demokratije, dalje jačanje odnosa ravnopravnosti naroda i narodnosti, deetatizacije bitnih društvenih odnosa, tj. uklanjanje svih prepreka koje koče procese samoupravne integracije i postizanje veće efikasnosti i odgovornosti u radu državnih, političkih i društvenih organa i organizacija u našoj Republici i društvu u celini. Ustavne promene treba da dovedu do većeg stepena demokratskog, socijalističkog, samoupravnog jedinstva u Republici.

Ustavom SR Srbije treba potpunije da se izrazi složenost bića SR Srbije kao države i zajednice koja u svom sastavu ima dve pokrajine, polazeći i od činjenice da su pokrajine istovremeno konstitutivni element odnosa u jugoslovenskoj federaciji. Postojanje socijalističkih autonomnih pokrajina je izraz objektivnih istorijskih i savremenih društvenih potreba i okolnosti. Ono predstavlja ne samo jednu od garancija ravnopravnih nacionalnih odnosa, već i uslov daljeg razvoja socijalističkih demokratskih odnosa u SR Srbiji i u SFR Jugoslaviji...

...Rad na promenama treba da se zasniva na težnji da se pojača odgovornost Republike za autonomiju pokrajine i odgovornost pokrajine za demokratsko socijalističko jedinstvo Republike. U sferi materijalnih odnosa, jedinstvo Republike treba da se izgrađuje na osnovama samoupravljanja i dogovaranja, to jest daljeg socijalističkog produkcionog odnosa. Osim toga, jedinstvo Republike treba da se izrazi u potrebnoj meri kroz svojstvo Republike kao države.

U skladu sa ovakvim osnovnim opredeljenjima i dosadašnjom praksom sprovođenja Ustava SR Srbije, a radi doslednog ostvarivanja suštine ustavnih rešenja, potrebno je u normativnom delu Ustava SR Srbije precizirati nedovoljno jasne i nedovoljno razrađene odredbe koje predstavljaju smetnju ostvarivanju ustavnog položaja SR Srbije i autonomnih pokrajina u njenom sastavu i jedinstva u Republici. Do sada vođene rasprave i sačinjene analize pokazale su da se u tom pogledu postavlja, pre svega, pitanje sadržaja zakona koji se jedinstveno primenjuju na teritoriji SR Srbije, načina njihovog donošenja i odnosa u pogledu njihovog sprovođenja, pitanja vezana za donošenje i spro-

vođenje Društvenog plana SR Srbije, nadležnosti Predsedništva SR Srbije i drugih organa Republike. Potrebno je, takođe, naći rešenja i za druga pitanja o kojima je u dosadašnjoj praksi bilo značajnih razlika u tumačenju i primeni pojedinih ustavnih odredaba. Potrebno je, istovremeno, dosledno realizovati Ustavom utvrđenu ulogu Skupštine SR Srbije kao organa društvenog samoupravljanja i najvišeg organa vlasti, u okviru prava i dužnosti Republike, u vršenju funkcija u pitanjima i odnosima od interesa za Republiku kao celinu. Neophodno je takođe, istovremeno, obezbediti efikasniji rad svih organa odgovornih za izvršavanje republičkih zakona s jedinstvenom primenom. Polazeći od ustavnog koncepta da su za sprovođenje republičkih zakona u pokrajinama prvenstveno odgovorni organi pokrajina, treba obezbediti da i organi Republike, u okviru svojih ustavnih ovlašćenja, imaju svoju odgovornost za sprovođenje tih zakona. Na celoj teritoriji SR Srbije neophodno je obezbediti i dosledno ostvarivanje i poštovanje osnovnih ljudskih i građanskih sloboda i prava utvrđenih u ustavu, u kome cilju valja izvršiti i odgovarajuće izmene u sistemu krivično-pravne zaštite.

Polazeći od ovih stavova i ocena, Predsedništvo Socijalističke Republike Srbije, na osnovu člana 428. Ustava SR Srbije, na sednici od 28. jula 1978. godine, zaključilo je da podnese Skupštini Socijalističke Republike Srbije

P R E D L O G

DA SE PRISTUPI PROMENI USTAVA SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE SRBIJE

Predsedništvo Socijalističke Republike Srbije smatra da, radi ostvarivanja ovih ciljeva, promene Ustava SR Srbije treba izvršiti u sledećim pravcima:

13. U Ustavu SR Srbije potrebno je jasnije izraziti i obezbediti da Skupština SR Srbije u saradnji sa skupštinama SAP razmatra pitanja od zajedničkog interesa za Republiku kao celinu i o tim pitanjima donosi zaključke i druge odgovarajuće dokumente.

U Ustavu SR Srbije potrebno je jasnije i izričitije izraziti potrebu neposrednije saradnje i dogovaranja Skupštine SR Srbije i skupština autonomnih pokrajina o pitanjima od zajedničkog interesa koja su iz samostalne nadležnosti Republike i autonomnih pokrajina, i u skladu s tim, predvideti da Skupština SR Srbije i skupštine autonomnih pokrajina mogu utvrđivati zajedničke osnove za uređivanje odnosa u pojedinim oblastima svojim aktima i, po potrebi obrazovati zajednička tela i ostvarivati druge oblike saradnje.

14. U Ustavu SR Srbije treba izričito utvrditi zakonodavna ovlašćenja Republike za uređivanje himne i upotrebe i zaštite grba jedinstveno za celu teritoriju Republike.

15. Polazeći od načela Ustava SFRJ da je pravo i dužnost opština, autonomnih pokrajina, republika i drugih društveno-političkih zajednica da, u skladu sa sistemom narodne odbrane, svaka na svojoj teritoriji, uređuje i organizuje narodnu odbranu i rukovodi teritorijalnom odbranom, civilnom zaštitom i drugim pripremama za odbranu, a

-i slučaju napada na zemlju da organizuje opštenarodni otpor i njime rukovodi, neophodno je da se u Ustavu SR Srbije jasno preciziraju pravo i dužnost SR Srbije da utvrđuje neophodne elemente koji obezbeđuju jedinstvo u organizovanju, planiranju i razvoju sistema opštenarodne odbrane u Republici.

U Ustavu SR Srbije treba precizirati:

— da plan odbrane Republike sadrži i pitanja od zajedničkog interesa za Republiku kao celinu;

— da SR Srbija uređuje jedinstveno za celu teritoriju Republike neophodne elemente od interesa za Republiku kao celinu koji se odnose na organizovanje, pripremanje i rukovođenje teritorijalnom odbranom;

— prava i dužnosti Predsedništva SR Srbije u rukovođenju narodnim otporom u slučaju napada na zemlju na celoj teritoriji Republike.

U ostvarivanju svojih ustavnih funkcija u ovoj oblasti, Predsedništvo SR Srbije usklađuje stavove sa predsedništvima SAP o: planu odbrane Republike u delu koji sadrži pitanja od zajedničkog interesa za Republiku kao celinu; pripremama za odbranu i za rad u slučaju neposredne ratne opasnosti ili rata; organizovanju opštenarodnog otpora i usklađivanju rukovođenja opštenarodnim otporom u ratu na celoj teritoriji Republike.

16. Polazeći od načela iz Ustava SR Srbije da radni ljudi i građani, narodi i narodnosti u SR Srbiji ostvaruju i obezbeđuju zajedničke interese, pored ostalog: suverenost, ravnopravnost i nacionalnu slobodu, nezavisnost, teritorijalnu celokupnost, bezbednost i društvenu samooštitu, potrebno je precizirati neophodna ovlašćenja i obaveze Republike, odnosno njenih organa, pre svega Predsedništva SR Srbije u oblasti državne i javne bezbednosti.

Treba precizirati ustavno ovlašćenje da SR Srbija, u okviru osnova sistema zaštite Ustavom SFRJ utvrđenog poretka (državna bezbednost), koju uređuje federacija, u potrebnoj meri obezbeđuje jedinstvo sistema zaštite ustavom utvrđenog poretka od interesa za Republiku kao celinu.

U ostvarivanju svojih funkcija u ovoj oblasti, Predsedništvo SR Srbije usklađuje stavove sa predsedništvima SAP u oceni stanja ustavom utvrđenog poretka (državna bezbednost) od interesa za Republiku kao celinu i od značaja za usklađivanje aktivnosti organa za unutrašnje poslove Republike i autonomnih pokrajina od interesa za zaštitu javnog poretka Republike kao celine.

U odgovarajućim odredbama Ustava SR Srbije treba jače naglasiti potrebu ostvarivanja saradnje, obaveštavanja i dogovaranja između republičkih i pokrajinskih organa u pitanjima koja su od interesa za Republiku kao celinu.

17. Potrebno je da se precizira neophodna sadržina i obim krivično-pravne zaštite sloboda, prava i dužnosti čoveka i građanina, samoupravnih prava radnih ljudi i organizacija udruženog rada i drugih odnosa koji su utvrđeni Ustavom SR Srbije i republičkim zakonom koji se jedinstveno primenjuje na celoj teritoriji Republike. U okviru toga razmotriti potrebu da se jedinstveno za celu teritoriju Republike uređuje pitanje određenih kvalifikovanih oblika krivičnih dela koja su spravljena na narušavanje nacionalne ravnopravnosti, ukoliko nisu uređena saveznim zakonom.

18. U Ustavu SR Srbije treba obezbediti da vrednosti zaštićene ustavom i republičkim zakonom koji se jedinstveno primenjuje, pod određenim uslovima, uživaju sudsku zaštitu i Vrhovnog suda Srbije. Potrebno je obezbediti i da se u određenim slučajevima povrede sloboda, prava i ravnopravnosti pripadnika naroda, narodnosti i etničkih grupa, u Vrhovnom sudu Srbije, na primer, u posebnom veću, vodi postupak o zahtevu za zaštitu zakonitosti protiv pravosnažnih odluka sudova na teritoriji Republike, kada je u pitanju primena zakona koji se jedinstveno primenjuje na celoj teritoriji Republike.

U skladu sa prethodnim stavom, u Ustavu SR Srbije treba precizirati i ovlašćenja republičkog javnog tužioca da svoju funkciju ostvaruje na celoj teritoriji Republike, kada se radi o sprovođenju republičkog zakona sa jedinstvenom primenom.

19. Radi potpunijeg ostvarivanja da SR Srbija organizovano učestvuje u uspostavljanju i ostvarivanju međunarodne saradnje, u skladu sa utvrđenom spoljnom politikom SFRJ, potrebno je utvrditi određena prava i dužnosti republike u ostvarivanju međunarodne saradnje.

U Ustavu SR Srbije treba predvideti da se u SR Srbiji obezbeđuje međusobna saradnja i koordinirana aktivnost organa Republike i autonomnih pokrajina i drugih subjekata koji učestvuju u ostvarivanju međunarodne saradnje.

U Ustavu SR Srbije treba predvideti da se SR Srbija u ostvarivanju međunarodne saradnje reprezentuje celinom svojih ekonomskih, društvenih, kulturnih i drugih vrednosti u skladu sa pravima i dužnostima Republike.

U Ustavu SR Srbije treba izvršiti usklađivanje sa odgovarajućim rešenjima koja će biti unesena u Ustav SFRJ.

20. Polazeći od principa da su za izvršavanje republičkih zakona koji se jedinstveno primenjuju odgovorni pokrajinski organi, potrebno je preciznije izraziti u Ustavu SR Srbije odgovornost republičkih organa za izvršavanje zakona i drugih propisa koji se primenjuju na celoj teritoriji Republike, na način koji bi, po pravilu, odgovarao rešenjima koja će biti sprovedena u Ustavu SFRJ, a saglasno ustavnom položaju Republike i autonomnih pokrajina u njenom sastavu.

21. U Ustavu SR Srbije treba izričito utvrditi osnov za donošenje zakona sa jedinstvenom primenom o Društvenom planu Republike, u kome će se urediti i postupak za utvrđivanje razvojne i ekonomske politike od zajedničkog interesa.

Polazeći od zajedničkih interesa radnih ljudi, organizacija udruženog rada, samoupravnih interesnih zajednica i drugih samoupravnih organizacija i zajednica, opština i autonomnih pokrajina, kao i od odgovornosti Republike za sopstveni razvoj i za razvoj autonomnih pokrajina, odnosno odgovornosti autonomnih pokrajina za sopstveni razvoj i razvoj Republike u celini, potrebno je jasnije definisati sadržinu Društvenog plana Srbije, u pogledu pitanja koja se zajedničkom razvojnom i ekonomskom politikom dogovorno utvrđuju u Društvenom planu Srbije. Društvenim planom Republike, u uslovima tržišnih zakonitosti i ekonomske samostalnosti organizacija udruženog rada, na osnovu zajednički ocenjenih mogućnosti i uslova razvoja i planova i programa razvoja organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i zajednica, utvrđuje se razvojna i ekonomska politika od zajedničkog interesa.

Potrebno je da se u Ustavu SR Srbije bliže razradi odgovornost epublike za dodatne mere za brži privredni i ukupni razvoj SAP Ko- >va, kao izrazito nerazvijenog dela SR Srbije i SFRJ.

22. S obzirom na činjenicu da je prostorno planiranje bitan element društvenog planiranja, razmotriti potrebu da se u Ustavu SR Srbije utvrdi ustavni osnov za donošenje zakona o prostornom planiranju jedinstvenom primenom, kojim bi se regulisao i način usklađivanja itanja od interesa za Republiku kao celinu.

23. Pored postojećih odredaba Ustava SR Srbije kojima se ga- mtuje ravnopravnost jezika naroda i narodnosti i uređuje njihova potreba u postupku pred državnim organima, potrebno je da se u stavu SR Srbije izričito predvidi da su u SR Srbiji u službenoj upotre- L srpskohrvatski jezik i jezici narodnosti — albanski, mađarski i dru- . — u skladu sa ustavom, zakonom i statutom. Potrebno je obezbediti a ti jezici budu ravnopravni u službenoj upotrebi na teritoriji gde su u rimeni.

Ustavima socijalističkih autonomnih pokrajina bliže se uređuje inopravna upotreba srpskohrvatskog jezika i jezika narodnosti u služe- noj upotrebi na teritoriji autonomnih pokrajina.

24. U Ustavu SR Srbije treba precizirati ustavne standarde iz čla- a 300. tačka 2. koji se odnose na: „osnove vođenja matičnih knjiga" „osnove položaja verskih zajednica".

25. Potrebno je da se i u drugim odredbama člana 300. Ustava R Srbije, koje nisu obuhvaćene prethodnim tačkama Predloga — ako 2 tokom rada na ustavnim promenama utvrdi da se razlike u inter- retiranju ne mogu prevazići jedinstvenim tumačenjem — izvrše pot- ibna preciziranja domašaja i sadržaja zakona koji se jedinstveno pri- ienjuju na teritoriji cele SR Srbije u cilju doslednog realizovanja pra- a i dužnosti SR Srbije i doslednog ostvarivanja ustavom utemeljenog oložaja socijalističkih autonomnih pokrajina.

26. U cilju obezbeđivanja da Predsedništvo SR Srbije ostvaruje TO je funkcije na celoj teritoriji Republike u oblasti narodne odbrane, nutrašnjih poslova, međunarodne saradnje, ostvarivanja ravnopravno- ti naroda i narodnosti i u drugim oblastima, neophodno je, u skladu a opredeljenjima izloženim u drugim tačkama Predloga, precizirati stavne odredbe o nadležnosti Predsedništva SR Srbije.

27. Zakonodavna ovlašćenja Republike treba dopuniti sledećim ov- išćenjima: zaštita zemljišta od zagađivanja; zaštita života i zdravlja udi od zaraznih bolesti koje ugrožavaju celu Republiku, kao i utvrđi- anje kulturnih dobara od izuzetnog značaja za Republiku i način obez- eđivanja uslova za njihovu zaštitu.

28. Radi doslednog ostvarivanja zaštite ustavnosti i zakonitosti otrebno je da se obezbedi ocena ustavnosti republičkih zakona koji e donose na osnovu saglasnosti skupština autonomnih pokrajina, uz važavanje specifičnosti karaktera i načina donošenja tih zakona.

29. U Ustavu SR Srbije treba precizirati prirodu i karakter miš-jenja koja daju skupštine autonomnih pokrajina u postupku donoše- ja zakona sa jedinstvenom primenom, kao i postupanje sa tim mišlje- jima.

30. Vrhovni sud Srbije treba da odlučuje u posebnom veću o de- ;gaciji sudova, kada je u pitanju primena republičkih zakona, jedin- tveno na celoj teritoriji Republike.

31. U Ustavu SR Srbije treba razraditi pitanje adekvatnije zastupljenosti kadrova iz autonomnih pokrajina, kao i pripadnika naroda i narodnosti u organima Republike². . .

Skupštinski pregled, br. 342, 17. septembar 1987, 1—6.

ZAKLJUČCI CK SKJ O ZADACIMA SK U DALJIM AKTIVNOSTIMA NA PROMENI USTAVA SFRJ

13. januara 1988.

Rad na ustavnim promenama od početka je opterećen mnogim idejno-političkim kolebanjima i konfrontacijama. Snažni su otpori promenama motivisani interesima očuvanja tehnokratskog i etatističkog monopola na svim nivoima organizovanja društva i udruženog rada nad celokupnom društvenom, a posebno proširenom reprodukcijom, pre svega radi zadržavanja postojećeg stanja i privilegovanih pozicija. U porastu su i pritisci etatističkih, ultralevih i građanskih ideologija da se ustavne promene iskoriste za reviziju osnova sistema u pravcu državnog socijalizma ili obnavljanja kapitalističkih produkcionih odnosa, odnosno buržoaskog parlamentarnog sistema. Snažni su i otpori prema politici SKJ u vezi s ustavnim promenama s pozicija nacionalističkog separatizma ili unitarizma.

Zato je danas najvažniji zadatak jačanja jedinstva i odlučnosti SK u borbi za realizaciju sopstvenih idejno-političkih opredeljenja o razvoju ekonomskog i političkog sistema. Savez komunista je dužan da u tim aktivnostima insistira, pre svega, na rešenjima koja su u skladu sa dugoročnim i neposrednim interesima radničke klase, radnih ljudi i svih naših naroda i narodnosti i da se energično suprotstavlja zahtevima koji ugrožavaju takvu stratešku orijentaciju našeg društva. To je pretpostavka da se u kriznoj društvenoj situaciji proces ustavnih promena uspešno dovede do kraja. Polazeći od toga, najhitnije je da SK, kao vodeća idejna i politička snaga, što više doprinese u traženju najboljih rešenja za promene Ustava i za druge promene u ekonomskom i političkom sistemu, koje će biti u funkciji ukupnih aktivnosti na ostvarivanju osnovnih načela Ustava i stavova kongresa SKJ...

Centralni komitet se zalaže da se kroz demokratsku javnu diskusiju, u stvaralačkoj klimi, dolazi do opredeljenja prema svim konkretnim predlozima rešenja sadržanim u Nacrtu amandmana, kao i prema predlozima koji budu izneti u javnoj raspravi i da se iznalaze ona rešenja koja najviše doprinose ostvarivanju osnovnih načela Ustava. Pri tome će se polaziti naročito od sledećih idejno-političkih kriterijuma: da li predložena rešenja doprinose jačanju vladajućeg položaja udruženog radnika u proširenoj i društvenoj reprodukciji u celini i u političkim institucijama društva; da li teže stvaranju ustavno-pravnih pretpostavki za privređivanje u uslovima ekonomskih zakonitosti i tržišta, jačanju društveno-svojinske podloge samoupravnog produkcionog odnosa kao osnovnog društveno-ekonomskog odnosa i ograničavanju etatizma i normativizma na svim nivoima društvene organizacije; da li dopri-

² Na Ustav SR Srbije dato je ukupno 48 amandmana. Priređivači su zbog ograničenog prostora ukazali samo na one koji tretiraju odnose u SR Srbiji sa SAP Kosovom i SAP Vojvodinom, kao bitnim pitanjima uređenja i određenja SR Srbije kao složene društveno-političke zajednice i države.

pse uspešnijem uključivanju u međunarodnu podelu rada i u tehnološki i kulturni progres u svetu; da li obezbeđuju stvaralačku razradu stavnih principa o odnosima u Federaciji i na toj osnovi, ostvarivanje ravnopravnosti naroda i narodnosti i odgovornosti republika i pokrajina za sopstveni razvoj i razvoj federacije u celini, kao i dosledno efikasno ostvarivanje ustavnih funkcija i odgovornosti organa Federacije; da li doprinose razvoju delegatskog skupštinskog sistema i socijalističke samoupravne demokratije u celini, kao i doslednom ostvarivanju ustavnih sloboda i prava čoveka i građanina; da li doprinose da se izgrađivanju savremenog i funkcionalnog pravnog sistema prime-
2nog današnjim uslovima i potrebama našeg društva i otvaranju perspektiva njegovog daljeg socijalističkog samoupravnog razvoja.

Predložena rešenja u Nacrtu amandmana su i potvrda sazrevanja resti u radničkoj klasi, u Savezu komunista i u društvu, kao i izraz
;alnih potreba da se moraju preduzimati odlučne mere — uključujući promene u Ustavu SFRJ, ustavima republika i autonomnih pokrajina - za brži društveno-ekonomski razvoj i za jačanje efikasnosti i demokratskih sadržaja sistema socijalističkog samoupravljanja.

3. U oblasti društveno-ekonomskih odnosa, predložena rešenja us-
terena su na jačanje odlučujućeg uticaja samoupravno organizovanih
idnika u privređivanju, stvaranju i raspodeli dohotka i na suzbijanju
loći etatiističkih i birokratskih snaga u procesu društvene reprodukcije...

U oblasti političkog sistema nova rešenja treba da obezbede, pre-
'cg, povećanje njegove racionalnosti i efikasnosti i produbljivanje
smokratskog karaktera delegatskih odnosa, jačanjem ustavne pozicije
skupština kao organa društvenog samoupravljanja i najviših organa
i vlasti; povećanje efikasnosti i racionalnosti samoupravnog odlučivanja
u udruženom radu; jačanje samoupravnih integrativnih funkcija
slegatskog i političkog sistema u celini i prevazilaženje snažnih tendencija
dezintegracije i zatvaranja pod etatiističkim i tehnobirokratskim
itiskom; kontinuirane i neposredne veze radnih ljudi i građana s delegacijom,
delegatima i delegatskim skupštinama i na toj osnovi njihovih
; odlučujuće pozicije u celokupnom delegatskom sistemu. Tome bitno
) treba da doprinese i izgrađivanje ustavnih rešenja za širu primenu
;posrednog izbora delegata, za zajedničko formiranje delegacije i društvenih
rešenja u vezi s položajem i izborom delegacija i delegata, koja
laju za cilj dosledno ostvarivanje i unapređivanje suštine delegatskog
stema.

S obzirom na veoma krupne probleme u ostvarivanju ustavnosti i
konitosti u našem društvu, veliki je značaj predloženih ustavnih re-
nja kojima treba da se dalje preciziraju i jasnije utvrde pojedine
nkcije i odgovornost nadležnih pravosudnih i drugih državnih organa
i institucija s jasnim ovlašćenjima. U tome se polazi od osnovnog
ejno-političkog opredeljenja da je neophodno obezbediti potpunije
efikasnije ostvarivanje zaštite prava radnih ljudi i građana i njihovih
moupravnih organizacija i zajednica, putem dosledne primene prava,
čanjem nezavisnosti i samostalnosti pravosudnih organa, kao i redov-
m društveno-političkim nadzorom nad radom svih organa koji su od-
)vorni za utvrđivanje i ostvarivanje zakona. . .

O svim ovim, kao i o sličnim pitanjima koja budu pokrenuta i u
vnoj diskusiji koju je inicirao i organizovao Socijalistički savez, ne-
)hodno je voditi argumentovanu demokratsku raspravu, bez štetne

politizacije i konflikata u kojima se gubi demokratski karakter te rasprave. Komunisti će se založiti da se rešenja ovih pitanja traže dosledno na liniji utvrđenih stavova CK SKJ, 13. kongresa SKJ i predloga Predsedništva SFRJ da se pristupi promeni Ustava.

U raspravama o pitanjima uređivanja odnosa u Federaciji najvažnije je da se prevaziđu konfrontacije koje pojedine predloge bez argumenata kvalifikuju kao povratak na etatistički centralizam i pokušaj umanjivanja ustavne uloge i odgovornosti republika i autonomnih pokrajina za ostvarivanje zajedničkih interesa u Federaciji ili svako neslaganje s novim rešenjima u pogledu funkcije Federacije tretiraju kao republičko-pokrajinski separatizam i težnju ka konfederalizaciji jugoslovenske zajednice. Centralni komitet SKJ ističe neophodnost da se dosledno ostvaruje ustavna koncepcija o odgovornosti republika i pokrajina za razvoj jugoslovenske socijalističke zajednice o mnoštvu samoupravnih subjekata i o različitim vidovima ostvarivanja zajedničkih interesa u Federaciji, kao i o efikasnom ostvarivanju ustavne uloge i odgovornosti saveznih organa. Savez komunista, a posebno organi SKJ i organi SK u republikama i autonomnim pokrajinama najodgovorniji su za to da se prevazilaženjem ovih konfrontacija stvore uslovi za utvrđivanje najboljih rešenja i na toj osnovi usaglasave stavovi.

5. U dosadašnjem radu na pripremi promena Ustava SFRJ usaglašeni su stavovi o svim pitanjima pokrenutim Predlogom Predsedništva SFRJ, koja se odnose na ustavni položaj SR Srbije i socijalističkih autonomnih pokrajina. Ti rezultati postignuti su u demokratskoj i argumentovanoj raspravi.

6. Javna diskusija o Nacrtu amandmana predstavlja jednu od najznačajnijih faza ustavnih promena, u kojoj treba omogućiti najšire učešće radnih ljudi i građana. U njoj, polazeći od utvrđene idejno-političke orijentacije i kriterijuma za koje treba da se bori SK zajedno sa svim progresivnim socijalističkim samoupravnim snagama, radni ljudi i građani će, kroz argumentovanu, principijelnu, demokratsku raspravu, ne samo ocenjivati predložena rešenja, već će pružiti i puni stvaralački doprinos utvrđivanju kvalitetnijih predloga i rešenja. . .

7. Polazeći od činjenice da se ustavne promene mogu usvojiti samo na osnovu saglasnosti skupština republika i pokrajina, Centralni komitet SKJ obavezuje komuniste, posebno u institucijama delegatskog sistema, da kroz javnu diskusiju, a naročito kroz rad na pripremi Predloga amandmana, ulože napore na demokratskom usaglašavanju stavova o svim predlozima. U tom cilju neosredno će se angažovati i centralni i pokrajinski komiteti SK, zalažući se naročito za što doslednije identifikovanje i uvažavanje zajedničkih interesa. . .

Centralni komitet SK, centralni i pokrajinski komiteti SK i Komitet organizacije SKJ u JNA biće odlučni u idejno-političkoj diferencijaciji u pogledu odnosa svakog člana SK prema ovim zadacima, a posebno onih na najodgovornijim funkcijama. . .

Predložena rešenja za regulisanje odnosa u Federaciji, po svojoj idejno-političkoj usmerenosti, treba naročito da doprinesu doslednijem i efikasnijem ostvarivanju ustavne koncepcije jugoslovenske federacije, kao savezne države i socijalističke samoupravne demokratske zajednice radnih ljudi i građana i ravnopravnih naroda i narodnosti — utvrđene osnovnim načelima Ustava. Tim rešenjima se teži da se dalje ustavno-pravno razradi i precizira, u Ustavu SFRJ, pre svega, odgovor-

lost republika i autonomnih pokrajina za sopstveni razvoj i za ostvarivanje zajedničkih interesa u Federaciji i da se obezbedi efikasnije ostvarivanje ustavnih funkcija i odgovornosti organa Federacije. To se naročito odnosi na promene koje treba da obezbede jačanje jedinstva ugoslovenskog tržišta, efikasnije izvršavanje saveznih zakona, uspešnije neposredno sporazumevanje i dogovaranje republika i autonomnih pokrajina, proširivanje i jasnije definisanje pojedinih prava i dužnosti Federacije koje su neophodne za ostvarivanje ustavnih načela o osnovnim funkcijama Federacije u obezbeđivanju sistema socijalističkih samoupravnih društveno-ekonomskih odnosa i jedinstvenih osnova političkog sistema...

>olitika, 21. januar 1987.

*

IAPOMENA:

Lukopis je predat u štampu 31. marta 1988. godine.